

FOX MAG

L I F E M A G A Z I N E

Nº4

ROZHOVOR LENKA KŘESADLOVÁ **ARCHITEKTURA A KRAJINA** DŮM ZAHALENÝ DO VŮNĚ
CEDRU **ZAHRAŇIČNÍ PROJEKTY** JAK SPOUTAT VODU **HISTORIE ZNAČKY** GUERLAIN KRÁL
SMYSLNOSTI **OSOBNOST** GEORGE WASHINGTON – PREZIDENT, VOJEVŮDCE, ZAHRADNÍK

EDITORIAL

Milí čtenáři,

každé roční období s sebou přináší nové podněty. Krajina i její vůně se mění před očima. V tomto čísle se dočtete o krajině, věčné inspirátorce umělců, architektů, designérů i nás ostatních, rovněž o snaze přizpůsobovat okolní krajinu našim potřebám i oku co nejcitlivěji. Pokusíme se vám ji přiblížit ze všech úhlů pohledu. V redakci jsme přesvědčeni, že tím čím se obklopujeme, tím i jsme...Prostředí nás utváří. I proto je důležité, abychom k přírodě přistupovali s pokorou, nesnažili se ji násilím přetvářet či potlačovat.

Od prvopočátků lidstva se učíme vnímat přírodou, kultivovat ji k obrazu svému. Sluší se, abychom to dělali s citem. O tom, že zahrada je vlastně nejvyšší umění, o tom, že můžeme být v Čechách pyšní na několik nádherných zahrad, se dozvíte v rozhovoru s Lenkou Křesadlovou, s přední odbornicí na zahradní umění. Ve všech obdobích se umělci inspirovali krajinou a životem lidí. Připomeneme vám ty nejvýraznější umělce, v jejichž dílech se odráží krása i živelnost přírody. Není snadné najít domy, jejichž autorům se podařilo, aby stavba téměř splynula s prostředím, do kterého byla navržena. Architektka Markéta Cajthamlová je jednou z nich. Daří se jí to ve většině realizací jejích návrhů. Každé místo, má svoji specifickou vůni, kterou si s ním spojujeme. Ve FOXMAGu najdete článek věnovaný jedné z nejstarších francouzských parfemářských značek. A konečně také kromě oka a čichu potěšíme chuťové buňky lahodnými domácími marmeládami Blanky Milfajtové. Na závěr připomeneme osobnost George Washingtona, o němž málokdo ví, že kromě stratéga a válečného vojevůdce byl i výborným zahradním architektem.

Přejeme vám příjemné čtení a těšíme se spolu s vámi z dalšího našeho čísla.

Jana

OBSAH

ROZHOVOR LENKA KŘESADLOVÁ
04 | ARCHITEKTURA A KRAJINA DŮM
ZAHALENÝ DO VŮNĚ CEDRU 10 |
ZAJÍMAVÁ STAVBA V OBKLOPENÍ
PŘÍRODOU 14 | ZAHRANIČNÍ PROJEKTY
JAK SPOUTAT VODU 18 | HISTORIE
ZNAČKY GUERLAIN KRÁL SMYSLNOSTI
21 | ARCHITEKTURA A ČESKÉ
VINAŘSTVÍ TAM KDE SE SNOUBÍ ZEMĚ
SE SLUNCEM 24 | GURMÁN
MARMELÁDOVÉ NEBE BLANKY
MILFAJTOVÉ 27 | OSOBNOST GEORGE
WASHINGTON 30 | UMĚNÍ A KRAJINA
KRAJINA V PROMĚNÁCH STALETÍ 34 |
FOX TIPY 38

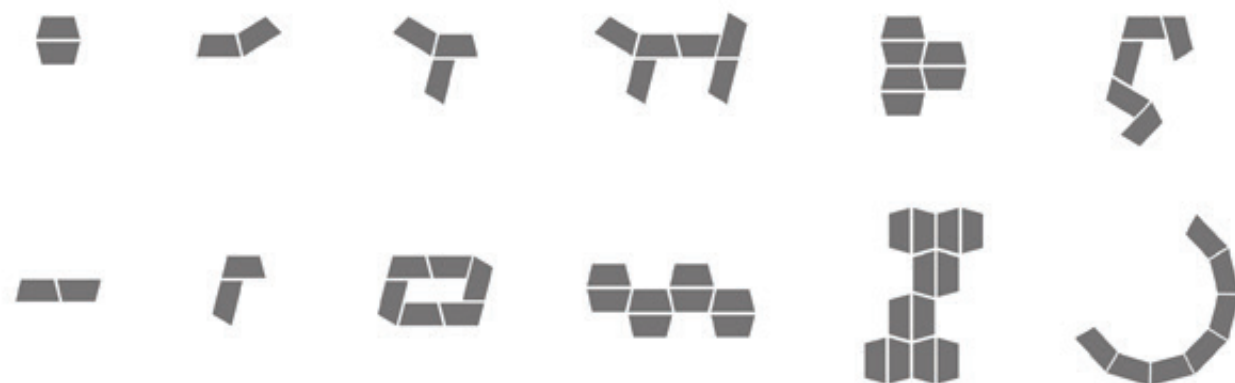
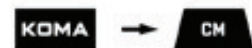
FOX MAG
LIFE MAGAZINE

FOX MAG LIFESTYLE MAGAZINE. VYCHÁZÍ KAŽDÝ MĚSÍC ONLINE **VÝKONNÝ ŘEDITEL** JANA OPATRNÁ **EDITORKA** DENISA ZDYCHYNCOVÁ
DESIGN ZULA JURA (REDESIGN) **ADRESA** KŘEMENCOVA 176/6 PRAHA 1 110 00 **TELEFON** +420 222 514 713 **E-MAIL** INFO@FOXGALLERY.CZ
WEBOVKA WWW.FOXGALLERY.CZ **TISKNE** T.A. PRINT

KOMA

Different building

We think different.
We build different.

www.koma-modular.cz

City Modul

Let's imagine...
what new KOMA system can bring into Your designs.
Original modular buildings without limits.

04

10

14

18

34

PODZIM 2013

STR.04

ROZHOVOR
LENKA KŘESADLOVÁ

STR.10

ARCHITEKTURA A KRAJINA
DŮM ZAHALENÝ DO VŮNĚ
CEDRU

STR.14

ZAJÍMAVÁ STAVBA
V OBKLOPENÍ PŘÍRODOU

STR.18

ZAHRANIČNÍ PROJEKTY
JAK SPOUTAT VODU

STR.34

UMĚNÍ A KRAJINA
KRAJINA V PROMĚNÁCH STALETÍ

LENKA KŘESADLOVÁ: „ZAHRADA JE TO NEJVYŠŠÍ UMĚNÍ“

TEXT: DENISA ZDYCHYŇCOVÁ | FOTO: WWW.SCHUTTERSTOCK.COM

Česko sice nemá moře, zato ale je zahradní velmocí. To říká Lenka Křesadlová, přední odbornice na historii zahrad.

KDY ČLOVĚK ZAČAL KULTIVOVAT PŘÍRODU KE SVÉMU OBRAZU A VYTVÁŘET PRVNÍ ZAHRADY?

Příroda byla vždy součástí života člověka, máme o tom výpovědi v podobě nejstarších maleb. V momentě, kdy člověk přestává být lovcem a sběračem a stává se tím, kdo kultivuje půdu, nastává i prvopočátek zahrad užitek- vých a odtud už je jen kousek k zahradám okrasným. Začíná se vyvíjet to, čemu říkáme zahradní umění.

JAK SE V HISTORII MĚNILO VNÍMÁNÍ KRAJINY, PŘÍRODY A ZAHRADY JAKO SOUČÁSTI OBYTNÉHO NEBO I VEŘEJNÉHO PROSTORU?

Volná krajina jak ji známe dnes už je něco velmi kultivova- ného. Ale pro člověka před mnoha sty lety byla příroda něčím hodně divokým. Byla tajemným místem se spou- tou nebezpečí. Proto si kousíček přírody ohradil, a tím vznikla zahrada. Už samotné toto slovo je i v jiných jazy- cích vždy spojeno s pojmem zeď s tím, že ten prostor je ohrazený a člověk tam tedy byl v bezpečí. My dnes mož- ná mnohem lépe vnímáme krajinářský park, tedy něco nepravidelného, i když velmi kulturně zpracovaného, a necí- tíme se tak úplně nejlépe v těch dokonale pravidelných zahradách. Naši předci to však vnímali opačně. Volná pří- roda pro ně byla místem duchů a nebezpečí a oni se vel- mi dobře cítili právě v pravidelných zahradách, které byly ideálem bezpečí, bezproblémova a krásna. To, jak zakládali

zahradu, tedy souvisí úzce s tím, jak vnímali komplexně přírodu kolem sebe. Ve chvíli, kdy se příroda stala pro člo- věka spíše místem objevování, poučení a inspirace a ztra- tila mýtus strachu, začíná se zahrada měnit spíše v typ krajinářského parku.

BYLO ZAKLÁDÁNÍ ZAHRAD VNÍMÁNO JAKO UMĚNÍ?

Jako nejvyšší umění. Bohužel, dnes povědomí o tom upa- dá, ale zakládání zahrad bylo opravdu nejvyšším stupněm umění, protože všechny jeho dílčí obory se tam musely potkat: architektura, sochařství, malířství – to vše se mu- selo sladit, aby bylo možné vytvořit jeden komplexní umělecký celek v podobě zahrady. Složitě to bylo ještě v tom, že zahrada není nic statického a neustále se pro- měňuje. Musela tedy být velmi podrobně promyšlená, aby fungovala stále, v každou roční dobu i v každou den- ní dobu. Ten, kdo toto vše dával dohromady, byl ve své době mimořádně vážený.

NAHRÁLA JSTE MI NA DALŠÍ OTÁZKU, JAKÉ SPOLEČENSKÉ POSTAVENÍ V MINULOSTI ZAHRADNÍCI ZASTÁVALI?

Je třeba rozlišovat mezi zahradníkem a zahradním archi- tektem. Naprosto běžné bylo, že zahrady zakládali vážení architekti a zahradní architekti. Vedle nich museli být zahradníci, kteří toto umělecké dílo udržovali stále živé. Každé

umělecké dílo zahradního typu v okamžiku, kdy nemá údržbu, zaniká. Zahradníci udržující složitá zahradní díla museli být velmi šikovní, museli být schopni myšlenku za- hradního architekta udržet při životě i v měnícím se dyna- mickém zahradním systému a zachovat uměleckou kvali- tu díla. Museli neustále pečovat o rostliny tak, aby se vyvíjely správným směrem. Aby zahrada, která měla urči- tou filozofii a byla vytvořena s výhledem na desítky let, byla do svého vrcholného stádia skutečně dotažena. Za- hradníci tedy byli nesmírně vážení, zejména ti zámečtí. Pan farář, pan učitel, pan doktor a pan zahradník – ti pat- řili vždy ke společenské elitě. Samozřejmě mluvím o vrch- ním zahradníkovi. Ten měl k sobě řadu zahradnických po- mocníků. Stát se vrchním zahradníkem a tedy uznávanou osobností trvalo desítky let. Než se vypracoval z pomoc- ného místa, musel na zkušenou a to i do zahraničí a musel mít zkušenosti z několika zámeckých zahrad. Ale když se vypracoval, požíval skutečně velkého společenského uzná- ní. Například zahradní inspektor u Liechtensteinů v Ledni- ci pan W. Lauche, to byla velká osobnost a dokonce mu nechali udělat mramorovou bustu, vystavenou v palmo- vém skleníku.

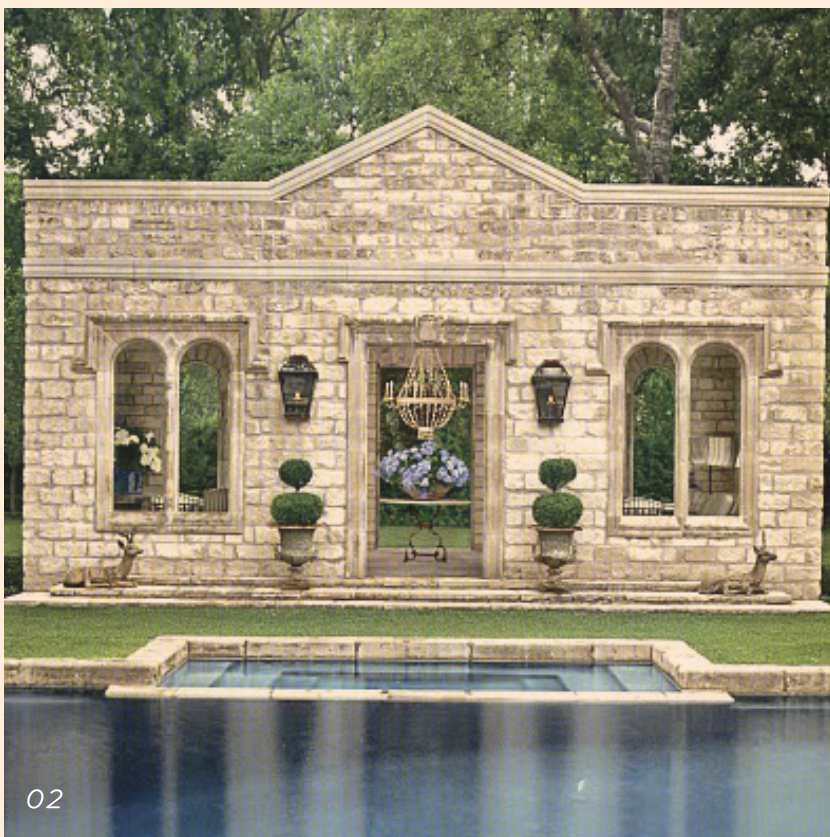
MOHLA BYSTE POPSAT SPECIFIKA ZAHRAD V JEDNOTLIVÝCH HISTORICKÝCH OBDOBÍCH?

To je velmi široká otázka. Pominu Egypt a antiku a začnu

od středoevropského středověku. Podoba zahrady se vždy odvíjela od životního stylu, architektury, nutnosti obrany a podobně. I hrady měly své zahrady, ale ty byly většinou prostorově omezené. Měly především užitkovou funkci a nacházely se zde záhony se zeleninou a léčivými bylinami. V okrasné zahrádce nesměly chybět prvky jako například drnová lavička, loubí s růžemi, trávnik, vodní pr- vek a podobně. A potom tam bývala například v příkopě další zahrada, spíše užitková, o které ale věděli, že v pří- padě nějakého útoku bude zničena a zanikne, neboť byla už mimo zabezpečený prostor. Nelze opomenout také klášterní zahrady – rajské dvory, lékárnické zahrady, sady často používané také jako hřbitovy a další.

JAK SE PROJEVIL PŘÍCHOD RENESANCE?

Na přelomu středověku a renesance nastal velký rozkvět zahrad. Obydlí se zbavují obranných prvků, staví se vily v krajině a zahrada je něco, co nesmí chybět. Stává se le- gitimní součástí životního stylu. Bez ní by si tehdejší člo- věk svůj život a reprezentaci vůbec nedokázal představit. Docházelo také k návratu k antice. Tehdejší zahrady byly podobné jako ty středověké pravidelné. Kompozičně byly složené většinou z kruhů a čtverců, byla to taková moza- ka těchto obrazců. Snoubily v sobě ideál krásy a užitku. Zachovalo se několik traktátů popisujících ideální zahra- du, nikde nesměl chybět vodní prvek, sochařská výzdoba,

02

drobná architektura, květiny, byliny, zelenina, ovocné stromy. Vše se pěstovalo často na smíšených záhonech. Kategorie užitého a okrasného neměla tak jasnou hranici jako dnes, což umožňovalo velkou pestrost. Citroníky v nádobách, směsi bylinek a květin – renesance, to zkrátka byla pestrost v zahradě i v životě.

KDE BRALI ČEŠTÍ ZAKLADATELÉ ZAHRAD INSPIRACI?

Za kolébku zahradního umění byla považována Itálie. Vzhledem k odlišným klimatickým i terénním podmínkám však ne všechno, co se dělalo v Itálii, bylo možné udělat i tady. Hledaly se tedy způsoby, jak Itálii napodobit. Baroko vneslo do dosavadní pravidelnosti dynamické prvky – křivky. Základem je stále pravidelná zahradní osa, ale ornament záhonů, gesta soch, architektura, to vše se dává do pohybu. Začínají se rozvíjet dva směry. V Itálii se většina zahrad zakládala na svahu a měla krásné výhledy do kraje, protože tamní terén to umožňoval. Většina zbytku Evropy byla ale rovinatá a tyto monumentální výhledy do krajiny se uskutečňovat nedaly. Proto se tam uplatňuje další směr – francouzské baroko. V zahradách tohoto typu se výhledy do krajiny nahrazují dlouhými osami končícím na horizontu v nekonečno, velkým měřítkem trochu na úkor detailu. Ve střední Evropě, a tedy i u nás, se italský a francouzský styl mísí a zakladatelé zahrad si vždy pro konkrétní místo a terén vybrali z obou stylů to, co se jim hodilo. I proto jsou zahrady u nás velmi specifické. I v baroku

to stále byly zahrady velmi uzavřené. Měly velkou ohradní zeď, která v renesanci ještě byla přiznaná a měla i svou kompoziční úlohu. V baroku už ale většinou není patrná, je zakryta masou zeleně, nejčastěji tvarovanými zelenými stěnami.

KDY SE ZAHRADE OSVOBOZUJE OD OHRAZENÍ A OTEVÍRÁ SE DO KRAJINY?

Vývoj od barokní zahrady ke krajinářskému parku nebyl skokový, ale plynulý. V Anglii, kterou považujeme za kolébku krajinářského parku, barokní zahrady určitou dobu existovali současně s prvními krajinářskými kompozicemi. Překotné společenské změny spojené s touhou po svobodě a nezávislosti se staly hlavním motorem zavrhujeícím znásilňování přírody, jako jeden z projevů absolutismu. Členové parlamentní strany whigů, mající především měšťanské kořeny, zakládali na svých rozlehlých panstvích s loukami a pasoucími se stády ovcí, krajinářské kompozice. I ve středoevropském regionu se tyto myšlenky prosazovaly postupně.

„Zahradníci udržující složitá zahradní díla patřili k nejváženějším osobnostem.Trvalo desítky let, než se vypracovali. Museli být schopni dotvořit a udržet zahradu, která měla určitou filozofii a byla vytvořena s výhledem na desítky let.“

Najdeme mnoho přechodových typů, kde jsou ještě zachovávány pravidelné zahrady před zámekem, a v širším okolí se už začíná tvořit krajinářská zahrada či park. Založit přirozeně působící krajinářský park bylo ale stejně náročné (i finančně), jako založit pravidelnou zahradu. Byly vytvářeny umělé kopce, rozsáhlá jezera a to vše s tehdejšími technickými prostředky.

JE TĚŽKÉ KRAJINÁŘSKÝ PARK UDRŽOVAT, NEBO SE UDRŽOVAT V PODSTATĚ NEMUSÍ?

Kdybyste krajinářský park nechali opravdu jen na přírodě, tak zanikne. To si dnes bohužel málokdo uvědomuje, právě proto, že krajinářské parky na všechny působí jako příroda. To je ale omyl. Architekti se přírodou sice inspirovali,

03

vybírali ta nejkrásnější zákoutí, jaká v ní viděli, vnášeli je do menšího prostoru parku, ale vzniklý komplex byla uměle vytvořená krajina. Pokud mají krajinářské parky zůstat zachovány, potřebují velmi náročnou péči.

MĚLY JEDNOTLIVÉ PRVKY KRAJINÁŘSKÉHO PARKU, NAPŘÍKLAD ALEJE, KROMĚ ESTETICKÉ FUNKCE I NĚJAKOU PRAKTICKOU?

To je zajímavá otázka. Aleje jsou skoro vždy krásné i užitečné zároveň. Například v krajinářském parku vede alej návštěvníka od jednoho zajímavého bodu k druhému, je součástí kompozice a její prioritní účel je zejména estetický, ale zároveň poskytuje například stín. U opravdu velkých krajinářských areálů, které měly často za cíl také prezentovat ideální způsob hospodaření, už bývala „užitkovost“ alejí důležitým aspektem. Často byly sázeny z ovocných stromů. Produkční funkce zde byla velmi významnou, zároveň členily krajinu na menší části, naznačovaly kudy je průchodná, stínily cestu, chránily proti větru a podobně.

ZAKLÁDALY ZAHRADE KROMĚ NEJVYŠŠÍCH SPOLEČENSKÝCH VRSTEV TAKÉ NIŽŠÍ SPOLEČENSKÉ TŘÍDY?

Určitě. Naprostou prioritou pro ně byla užitková zahrada – ty byly běžně součástí měst. Městské obyvatelstvo mělo

„Zahrada se neustále proměňuje. Musela tedy být velmi podrobně promyšlená, aby fungovala stále, v každou roční dobu i v každou denní dobu.“

své zahrady často za městskými branami – byly tedy ohrožené a při různých konfliktech bývaly často zničeny. Tím, jak měšťanstvo bohatlo, začalo si zakládat i okrasné zahrady. Například z Holandska je známa spousta opravdu výstavních okrasných měšťanských zahrad. Podobné to bylo i v Německu. Ve městech vznikaly také velké botanické a univerzitní zahrady. Zakládání zahrad bylo závislé na ekonomické síle. Jakmile se nějaká vrstva vyšvihla a mohla si dovolit nějakou nadstavbu, bývala to na předních místech zahrada. I uvnitř starých měst bývaly zahrady, prostorově menší, ale velmi kvalitně zakládáné, s drobnou architekturou a všemi příslušnými prvky. Tyto zahrady jsou zdokumentované, samozřejmě ne tak dobře, jako zahrady šlechtických sídel, ale z pramenů lze usuzovat, že zahradní kultura byla i v měšťanském prostředí velice rozvinutá.

PROJEVILO SE V ZAHRADNÍM UMĚNÍ NĚJAK STĚHOVÁNÍ OBYVATEL DO MĚST?
Když v době průmyslové revoluce došlo k velkému stěhování lidí do měst, v dělnických koloniích byla kvalita bydlení i života obecně velmi nízká. Filozofové a různí odborníci odhalili nebezpečí, která to přináší, a doporučovali, aby se zakládaly zahrady pro dělníky a městské parky, aby měli kde relaxovat. I kdyby to měly být jen užitékové zahrady, třeba i včetně nějakého dvorku se slepicemi. Byl by to jakýsi zlidšťující prvek pro obyvatele, kteří přicházeli z vesnic a byli na kontakt s živou přírodou zvyklí. Vznikl a byl dále rozvíjen koncept „zahravních měst“. Kapitoulou sama o sobě jsou pak lázeňská města a jejich zeleň. Na tomto poli má naše republika dlouhou tradici a naši odborníci vždy držely krok s vývojem v dalších evropských zemích.

JSOU NĚJAKÉ OKRASNÉ ČI OVOCNÉ ODRŮDY, KTERÉ VYMIZELY A DO DNEŠKA SE NEDOCHOVALY?
Máme zdokumentováno, jak vypadaly rostliny, které se pěstovaly třeba před 300 lety. Dříve neexistovaly například u květin odrůdy jak je známe dnes, kdy je jedna rostlina jako druhová. Klasické kobercové letničky jsou například záležitostí až druhé poloviny 19. století a 20.století. Dříve se pěstovaly rostliny spíše ve směsích, neměly tak

velké květy, různé se kombinovaly – především letničky a trvalky – aby byl záhon pěkný po delší dobu. Většinu historických druhů rostlin jsme schopni dohledat, ale jen minimum původních odrůd zůstalo do dnešní doby zachováno. Dnes jsou velmi ceněné například staré odrůdy ovocných dřevin, protože jsou nositeli genů, které pomáhají ovocnářům v dalším šlechtění. Ovocné odrůdy například ze 17. století by se už sháněly jen velmi obtížně. Dnes používáme běžněji ty z 19.století. Když se ale plánují obnovy historických zahrad, není nejdůležitější, aby byly použity přesně původní odrůdy. Používají se rostliny s podobným vzhledem jako na historických vyobrazeních. Jde o to, aby člověk mohl zažít původní atmosféru zahrady.

NÁROČNÁ REKONSTRUKCE PROBÍHÁ PRÁVĚ V ZAHRADÁCH V KROMĚŘÍŽI, KTERÉ JSOU ZAPSANÉ NA SEZNAMU UNESCO, MŮŽETE JI PŘIBLÍŽIT?
Národní památkový ústav se svými partnery připravil projekt nazvaný Národní centrum zahradní kultury v Kroměříži, který je zaměřený na obnovu a prezentaci památek zahradního umění. Na jeho realizaci jsme získali finanční prostředky z fondů Evropské unie. Většina těchto prostředků je investována do obnovy Květné zahrady, protože je to jedna z mála zachovaných raně barokních

ING. LENKA KŘESADLOVÁ, PH.D.

Patří mezi
přední
odbornice
na památky
zahradního
umění

Pracuje
v Národním
památkovém
ústavu

Podílí se na
obnově zahrad
v Kroměříži,
zapsaných na
seznamu
UNESCO

Publikuje
odborné
i populární
texty

musím jmenovat kromě Kroměříže, českokrumlovskou zahradu a samozřejmě Lednicko-valtický areál, kterým zahradní umění u nás vyvrcholilo. Tam už jde vlastně o komponovanou krajinu. Nezachovalo se mnoho renesančních zahrad, ale jejich nádherným příkladem je třeba Kratochvíle v jižních Čechách. Pokud jde o baroko, tak bych jmenovala Holešov s původními vodními kanály, Milotice, Slavkov nebo Dobříš či zahrady pod Pražským hradem. Krajinářských parků máme mnoho. Nádherný areál jsou Veltrusy a Kačina, dále drobnější zahrady jako Buchlovice, kde je úžasná dendrologická sbírka, Konopiště, Hluboká, Červený dvůr, Krásný dvůr u Podbořan. Obyvatelé Prahy mají nadosah úžasný park v Průhoncích.

Je to jedna fantastická zahrada za druhou a všechny mají svůj příběh. Ony totiž nebyly jen o architektech, kteří je zakládali, ale zejména o majitelích, kteří jejich podobu velmi ovlivňovali a architektům do práce hodně mluvili. Například biskup Karel z Lichtensteinu–Castelkorna, když se zakládala Květná zahrada v Kroměříži, měl velmi jasnou představu o tom, jak má vypadat. A když chtěl po architektovi změnu a on ji do plánů nezanesl, velmi jej to roztrpčilo. Osvícení majitelé byli velkými hybateli zahradního umění. České má v oblasti zahradního umění určitě co nabídnout. Vždyť například v publikaci o zahradách naší republiky je v Čechách popisováno 130 historických zahrad a na Moravě 170 a to zde nejsou zdaleka všechny. ✕

zahrad a je naprosto unikátní. Její zakladatel biskup Karel z Lichtensteinu–Castelkorna pozval významného rytce Jan van den Nypoota, aby mu hotovou zahradu zvětšil. Vzniklo album grafik, které biskup rozdával návštěvám jako dárek. Díky tomu máme doklady o tom, jak zahrada vypadala a snažíme se jí vrátit tehdejší podobu. Obnovu jeme např. Holandskou zahradu, k níž se zachoval i seznam částí pěstovaných rostlin – narcisů, tulipánů, řebčíků. Architekti navrhli konstrukčně stejný typ záhonů, jaký se v raném baroku používal. Doplní se ještě fontána s originální sochou vodního boha a návštěvník bude moci zažít atmosféru této zahrady jakou měla před 300 lety.

KDY BUDE OBNOVA HOTOVÁ?
Nyní jsme již za polovinou. Slavnostní otevření se chystá na září příštího roku. Tím ale náš úkol nekončí – chceme vrátit zahradnímu umění jeho prestiž. Připravujeme tedy řadu edukačních programů, pro různé skupiny návštěvníků – rodiče s dětmi, seniory, školní kolektivy a podobně.

JAKÉ DALŠÍ ZAHRADY V ČESKU BYSTE JMENOVALA JAKO NECENNĚJŠÍ?
Velmi málo se ví, že Česko je zahradní velmocí. Jsme z tohoto pohledu zahradou Evropy. Když začnu zahradami, které mají nejvyšší status a jsou památkami UNESCO, tak

- 01

Pro italský typ zahrad jsou charakteristické úchvatné výhledy do okolní krajiny.
- 02

Vodní prvek se hodí do každé zahrady
- 03

Promyšlená zahradní kompozice je krásná v každé roční době. I o tom je zahradní umění.
- 04

Současný minimalistický zahradní design

DŮM ZAHALENÝ DO VŮNĚ CEDRU

TEXT: JANA SUCHÁNEK | FOTO: ESTER HAVLOVÁ, ARCHIV MARKÉTY CAJTHAMLOVÉ

Na okraji obce Buš stojí vila 21. století. Poskytuje svým majitelům veškeré výhody, které od moderního bydlení očekáváme, včetně harmonického propojení s okolní přírodou

Architektce Markétě Cajthamlové se podařilo zhmotnit představy majitelů o prostorném domě, ve kterém budou užívat okolní přírodu, aniž by se však museli vzdát různých vymožeností současné doby.

Žít komfortně a přitom v harmonii s okolní přírodou — tak znělo zadání. Jednoduchý, minimalistický dům usazený na středu mírně svažitého pozemku v malebné vesnici. Stavba do svého okolí skvěle zapadá a tváří se jako další přirozený přírodní prvek. Dům se jeví na první pohled skromně, čím více jste mu však blíže, tím intenzivněji nasáváte citlivé až pokorné zasazení do krajiny. Fasádu tvoří hrubě řezaný cedrový obklad. Ten přesto, že není typickou Českou dřevinou, svojí přirozeností zapadá do okolí. Cedr kromě toho, že je téměř bezúdržbový, při vstupu do interiéru nádherně voní a vytváří

nejen svoji vizuální podobou příjemnou teplou atmosféru. Cedrové dřevo je rovněž použito v interiéru na stropech, stěnách a také v koupelnách. V interiéru architektka zvolila na podlahu bělený olejovaný dub a kletovaný beton. Svislé nosné konstrukce jsou zděné technikou suchého zdění TESUZ.

Obytný prostor je ze všech stran obklopen velkými průhledy do krajiny, takže má návštěvník pocit, že je součástí okolní přírody. V domě téměř není potřeba obrazy, neboť ty nahrazuje sama příroda, která je všudypřítomná. Nelze přitom nevzpomenout na vilu Tugendhat, kde lze nalézt stejný princip. I přesto však majitelé i autorka pamatovali na umění. V obývacím pokoji vyhlíží do blízkého svahu skleněná socha Hrdiny od Ivany Šrámkové. Před vstupem do domu zase vítá kamenná

socha patrona, strážce domu. Od sauny až po rafinovaně skrytý bazén a terasu, na které se výborně relaxuje a přírodní divadlo zde mnohdy hraje zvěř z blízkých lesů. Majitelé tady při snídani pozorují srnky, ptactvo nebo zajíce. K relaxaci také může sloužit střešní zahrada, která je pokryta vegetací a domu přináší další úroveň využití. Na střechu vede pohodlné schodiště — střešní terasa pak nabízí další krásné výhledy do okolí a její zahrada volně navazuje na okolní krajinu.

Dům je příkladem ideálního propojení přírody se současným životním stylem. Splňuje požadavek na dokonalou relaxaci a odpoutání se od uspěchaného městského života. Je zároveň jedním z rozumných příkladů respektování okolní krajiny, kterých stále ještě není v Čechách dostatek. x

NÁVRH 2007—2008

REALIZACE 2009—2011

256 M²

„V domě téměř není potřeba obrazy, neboť ty nahrazuje sama příroda, která je všudypřítomná...“

03 Krajinné obrazy

01 Dům střeží socha patrona domu od Ivany Šrámkové

TECHNICKÉ PARAMETRY

- U vjezdu na pozemek jsou navržena 2 krytá a 2 nekrytá parkovací stání, navazující na objekt. Dále zázemí skladu, kde je umístěno tepelné čerpadlo vzduch—voda.
- Dům je jednopatrový, nepodsklepený, obdélníkového půdorysu o zastavěné ploše 256 m²
- V přízemí se nachází hlavní obytná místnost s jídelnou a kuchyní, vstupní hala s pokojem, 2 ložnice, koupelna se saunou a párou, wc a sklad.
- Terasa je dostatečně široká pro umístění venkovního sezení, v létě poskytuje zastínění od jižního slunce.
- Je také doplněna venkovními žaluziemi, které přistiňují a vytvářejí další „venkovní pokoj“.
- Velká posuvná okna v létě umožňují příčné provětrávání a v kombinaci se stíněním a střešní zahradou poskytují příjemné klima i v horkých dnech.

Na hlavní obytnou místnost navazuje krytá terasa a přírodní bazének.

02 Terasa, místo pro relaxaci a pozorování místní fauny

V OBKLOPENÍ PŘÍRODOU

TEXT: DENISA ZDYCHYNCOVÁ | FOTO A ZDROJ: WWW.HOMEDESING.COM

Moře, hvězdy, kámen – luxusní vila nabízí fantastické výhledy do okolní krajiny, kterou plně zapojuje do vlastního interiéru.

01

- 01 Pohled z obývacího pokoje na bazén opticky přecházející do moře
- 02 Po setmění je skála, tvořící soliterní prvek interiéru, osvětlena stejně jako terasa

Propojení interiéru s přírodou zdaleka nemusí znamenat zahrnutí zahrady a zelených rostlin do vnitřního prostoru domu. Může to být i příroda v širším či syrovějším slova smyslu – kámen, hvězdy, moře, či oblé tvary. Na to vsadili španělsí architekti ze studia Alberta Rubia, když navrhovali luxusní vilu stojící na Mallorce, poblíž Puerta Andratx.

Dům má velmi zajímavě řešenou terrakotovou střechu, která upoutá

02

na první pohled a i ona je inspirována přírodou. Má totiž připomínat roztažená křídla racka a z každé části domu se na ni nabízí jiný pohled. Z části zastiňuje i obrovskou svažitou terasu, na níž architekti navrhli několik stupňů, které mají jednak praktickou funkci a jednak odkazují na okolní terasovitou krajinu.

Stupínky jsou doplněné osvětlením, připomínajícím po setmění hvězdy. Bazén je umístěn tak, aby jako by

přímo přecházel do oceánu. Ten je téměř všudypřítomný i v interiéru díky obrovským proskleným plochám – od okolní přírody nic neodděluje, prostor je ve všech místnostech maximálně otevřený do okolí a hranice mezi vnějším a vnitřním prakticky neexistuje. Na první pohled upoutá bělostný interiér v dokonalé kombinaci s modrou barvou moře a bazénu. Kromě toho najdeme v interiéru jen přírodní tóny dřeva, kamene či písku, takže oči nic neodpoutává

od nádherné přírodní scenérie.

Velmi výrazným prvkem interiéru je skála, která byla vynikajícím způsobem zapojena do vnitřního prostoru domu a prostupuje jím na několika místech. Svoji syrovostí kámen vytváří napínavý kontrast s křehkostí skleněných ploch a bělostného interiéru. Vytváří tak další těsné propojení s přírodou. Užitná plocha má velikost 540 m². Ještě nedavno byla vila k mání za necelých 10 milionů eur. x

03

„Svojí syrovostí kámen vytváří napínavý kontrast s křehkostí skleněných ploch a bělostného interiéru.“

04

05

„Dům má velmi zajímavě řešenou terrakotovou střechu, která upoutá na první pohled. Má připomínat roztažená křídla racka.“

03 Ložnice s terasou

04 Hala

05 Z části krytá terasa nabízí fantastické výhledy

JAK SPOUTAT VODU

TEXT: MICHAL ŠRÁMEK

Elegantní styl zenové askeze, těsné spojení moderny s divokou přírodou i revitalizace technicistních přístavních doků. Tři různé cesty, vedoucí k neotřelému a pozoruhodnému architektonickému řešení bazénu.

Místo | Grimbergen, Belgie

Architekt | dmvA Architecten, Belgie

Rok výstavby | 2011

Majitel domu usiloval o zřízení bazénu na své zahradě, ale byla mu nabídnuta ke koupi budova opuštěné školy na konci jeho pozemku. Nutnost rekonstrukce tohoto objektu, velikost a nevhodná orientace zahrady nakonec rozhodly o novém konceptu umístění bazénu. Ten byl nakonec přesunut ze zahrady na střechu školní budovy. Inteligentní struktura železobetonových sloupů a trámů posloužila ke zpevnění a zastropení stávající budovy i jako nosná konstrukce bazénu. Bazén na střeše budovy poskytuje díky vysokým atikám soukromí svým uživatelům, je proveden jednoduše a krásně, bílý polyuretanový nátěr všech vnitřních povrchů navozuje zenovou atmosféru prostředí nerušenou okolím. Jediným barevným akcentem

jsou návštěvníci a voda sama. Technologie je ukryta v meziprostorech okolo bazénu. Konstrukčně tvarovaný železobetonový strop v místnosti pod bazénem ji dodává zajímavost a kouzlo. Architektonické řešení je střídité, kultivované a elegantní.

Místo | Kodaň, Dánsko

Architekt | White arkitekter AB, Švédsko

Rok výstavby | 2004

Sluneční lázně v Kastrupu se snaží spojit moderní konvence s divokou přírodou. Leží na konci dlouhého mola jakoby vytrčeného z pobřeží. Jakmile návštěvník absolvuje krátkou procházku, najde nečekanou, do kruhu uspořádanou směsici ramp, schodů, stupňů, lavic, sprch a všeho, co si umíte představit. Každý si může vybrat: jste-li postarší milovník plavání, je zde stupňovitá pozvolná

rampa sestupující k hladině. Jste-li mladý divoch, celá sestava skokánků je zde pro vás. Každý zde nalezne to, co potřebuje. Neúplný kruhový tvar s vzestupnou římsou ochraňuje vnitřní prostor před větrem a podvodním valem před vlnami, svou otevřenou částí zároveň vítá všechny kolemjdoucí. K tomu přispívá i zajímavé a efektní osvětlení celého mola. Vše je provedeno z jednoduchých konstrukcí a palub z ušlechtilého dřeva bez povrchové úpravy. A co je důležité: vstoupit můžete kdykoli, bez placení.

Je spousta podobných konstrukcí, které slouží jachtařům nebo rybářům, ty pro plavce jsou však ojedinělé. Přitom severní, „písčítá“ moře svým návštěvníkům mnoho atrakcí nenabízí, na břehu, ani pod hladinou. Tato z dílny švédské kanceláře White je jednoduchá, levná, nápaditá a inspirující.

01

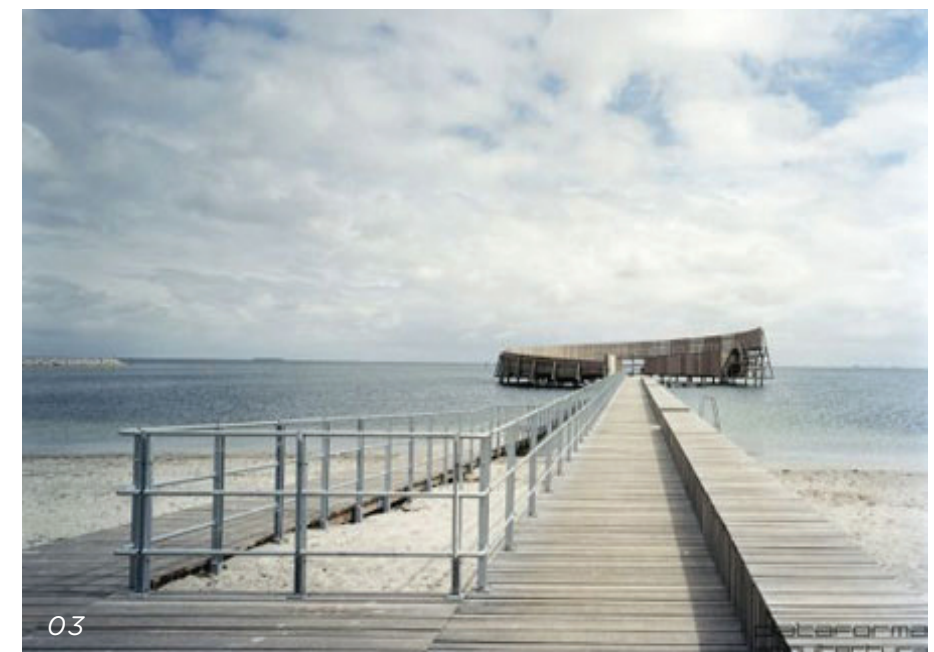
02

„Projekty spojuje autorská svébytnost, kultivovanost a originalita, která však není samoučelná. Vždy pokorně slouží svému účelu.“

01 Kastrup s lidmi

02 Bazén Grimbergen, Belgie

03 Kastrup, moře lázně

03

Les Bains Des Docks Aquatic Center

Místo | Le Havre, Francie
Architekt | Jean Nouvel, Francie
Rok výstavby | 2008

Les Bains Des Docks je akvapark, budovaný jako součást revitalizace oblasti doků. Inspirován římskými lázněmi nabízí řadu různých prostředí, kde se mohou návštěvníci rozhodnout pro celou plejádu vodních atrakcí pod jednou střechou. Je zde 6 vnitřních i vnějších bazénů včetně olympijské padesátky, menší bazény na různých úrovních, poskytující vodní hrátky, vodopády, sauny, páry i dětská brouzdaliště. Architektonické řešení je promyšlené: budova je navenek jednoduchý kvádr z prefabrikovaného betonu s šedočerným nátěrem a nahodile rozmístěnými okny (systém ementál), interiér je pak ke vnějšímu vzhledu v příkrém kontrastu: sestává z kultivované prostorové kompozice klidných bílých geometrických ploch, stejně jsou pojeté i vlastní bazény.

Jednotlivé prostory se prostupují a dotýkají. K působivosti a rozmanitosti přispívají četné světlíky a stropní okna, různé úrovně bazénů a dalších vodních prvků. Celý tvarově bohatý a rozmanitý interiér je sjednocen bílou barvou povrchů a modrými vodami, výjimku tvoří jen červenooranžový dětský koutek. Obojí si navzájem bezvadně slouží – výrazný barevný akcent jen podtrhuje jednotu celku. Architekt dokázal bravurně pracovat se stejnou myšlenkou od rozsáhlého celku po poslední detail.

Předložené projekty představují tři různé polohy z hlediska investičního rozsahu. Spojuje je však autorská svěbytnost, kultivovanost a originalita, která však není samoúčelná. Vždy pokorně slouží svému účelu. To je obdivuhodné, protože právě tyto stavební typy jsou tak náchylné ke komerční kýčovitosti. x

GUERLAIN KRÁL SMYSLNOSTI

TEXT: PETRA DAŇHELOVÁ

Vůně polí a květin královské zahrady — to byla první toaletní voda Pierra Guerlaina. Svými parfémy dobyl svět. Osobní vůni si od něho nechal sestavit Balzac i císařovna Sissi.

Píše se rok 1828 a Pierre François Pascal Guerlain, který se vrátil do Paříže ze studií farmacie v Anglii, si v ulici Rivoli zakládá parfumerii. Aniž by to snad zpočátku sám tušil, začíná tak psát historii slavné značky a těch nejlepších vůní světa. Zpočátku prodával mýdla z velrybích výtažků parfémovaná přírodními esencemi, ale začal se zabývat i již tehdy populárními líčidly.

V roce 1830 přichází s pudrem v porcelánové dóze, který se používal na denní líčení a zanedlouho, v roce 1836, představuje dámám další nový výrobek – rtěnku. Pracoval také s uhlím, ze kterého připravoval oční líčidla. Pierre Guerlain byl velký experimentátor, zkoušel dál a dál a podařilo se mu vyvinout například vynikající krém k péči o prsa a také balzám na rty. Ale ačkoli ho líčidla a krémy zajímaly, začal více a více pronikat do voňavého světa parfémů, které se staly

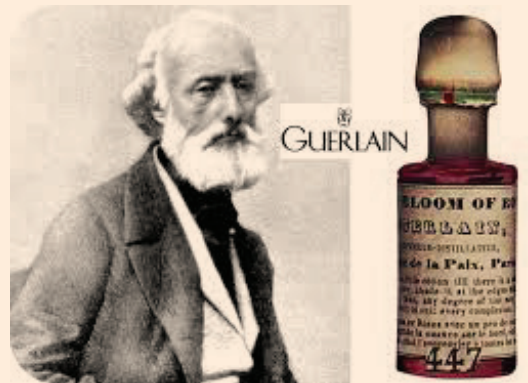
jeho hlavním předmětem zájmu. První toaletní voda, kterou vymyslel, nesla název Vůně polí a květin královské zahrady. Už samotný název dává tušit, že byla balzámem pro lidské smysly. Není divu, že si Pierre Guerlain brzy začal získávat slavnou a bohatou klientelu z řad šlechty. Jeho výrobky byly vyhledávané pro svou kvalitu, inovátorství a určitý nonkonformismus. Významní zákazníci Guerlaina začali stále častěji žádat o vytvoření jejich osobní vůně. Dokázal totiž parfémem skvěle vystihnout jejich individualitu a osobnost a právě tato schopnost ho proslavila. Toaletní vodu si u něj objednali například spisovatelé Honoré de Balzac nebo César Birotteau.

Guerlain se ale nevzdal ani vývoje dalších přípravků péče o tělo. V roce 1840 vyvinul krém vhodný k ochraně a zjemnění pokožky a zlepšení elasticity kůže. Byl namíchán z výtažků

Shalimar, Guerlain

z okurek a rozinek sultánů a znamenal naprostý přelom v kosmetice. Zejména použitím okurek jako hydratující složky – tento výrobek předstihl svou dobu. Podobně slavný byl i krém z jahod, který používala rakouská císařovna Alžběta zvaná Sissi, nebo tělové mléko z kosatců a okurek či speciální krémem z mandlového těstíčka a medu.

01 Pierre Francois
Pascal Guerlain

02-04 Rue de la Paix
1839

03 Původní obchod
1839

05 První Guerlain
produkty

Zákazníci neustále přibývali, a nechyběla mezi nimi slavná jména a aristokraté. Ke Guerlainovým příznivkyním se řadila například belgická královna.

V roce 1853 vyvinul toaletní vodu pro císařovnu Evženii, manželku Napoleona III. Ta si jeho výrobky zamilovala tak, že Guerlaina jmenovala vrchním parfumérem a dodavatelem císařské milosti. Pro císařovnu Guerlain připravil i speciální flakony s 69 včelkami symbolizujícími císařství. Byly pozlacené a měly zelenou etiketu. Pokud by některá dáma zatoužila držet v ruce stejnou lahvičku jako francouzská císařovna Evženie, může si tento speciální flakonek objednat i v současnosti. Na Guerlainovo spojení s císařským dvorem poukazují i názvy některých jeho parfémů - Imperial, Bouquet de l'Imperatrice (Císařovna kytice) či Bouquet Napoleon (Napoleonova kytice). Z podnětu svého bratrance, který vyráběl svíčky, navrhl Guerlain první

01 Guerlain

02 Královský flakon

rtěnku ve svém neobvyklejším balení, jak ji známe dosud. Měla tvar malé svíčky a bylo možné ji doplňovat. Ani ničivá válka v roce 1870 nezbrzdila jeho úspěchy. Naopak – představil dámám první kompaktní pudr a přibýly mu další významné zákaznice z nejvyšších aristokratických kruhů. Hlavním Guerlainovým počinem na konci 19. století byl vývoj parfému Jicky (ten prý byl vzpomínkou na Guerlainovo setkání s jakousi mladou Angličankou). Parfém obsahoval především vůni dřeva spojenou s levandulí, kosatci a senem, zásadní ale bylo to, že zde Guerlain poprvé použil nově objevené syntetické složky. Ty umožnily především dlouhou trvanlivost kosmetických výrobků. Zásadním tajemstvím ovšem bylo užití živočišných výměšků, což mnohé dámy šokovalo. V roce 1906 nastupuje jako hlavní parfumér rodinného kosmetického domu Pierrův synovec Jacques Guerlain, který byl podobně nadaný, jako jeho

strýc. Právě s jeho jménem je spojený slavný parfém Shalimar, vyvinutý v roce 1921. Našli byste v něm vonné esence extrahované z té nejlepší vanilky a z kosatců. Věnován byl hindské princezně Mumtaz Mahal, pro niž byla postavena slavná budova Taj Mahal.

V roce 1933 představil Guerlain další ze svých slavných parfémů: Vol de Nuit (Noční let), inspirovaný dílem Antoina Saint-Exupéryho, který byl Guerlainovým dlouholetým přítelem. Ve 30. letech se proslavily i některé výrobky z řady péče o pleť či líčidel, například rtěnky Vega, Rouge automatique či Nouveau Rouge. Díky hydratačním účinkům si ženy zamilovaly Guerlainův krém z citronů a mimořádně oblíbená byla také speciální růž na tváře s bronzovým nádechem. Ještě na prahu druhé světové války, v roce 1939, Guerlain stihl otevřít vůbec první institut krásy na světě jako výzkumné pracoviště. Neúnavně

pak Guerlainové vyvíjeli nové výrobky i po celou dobu války. Rodinným podnikem byla slavná značka až do roku 1994, kdy ji Jean-Paul Guerlain prodal koncernu luxusní kosmetiky LVMH, po více než 150 letech rodinné tradice. ✕

TAM KDE SE SNOUBÍ ZEMĚ SE SLUNCEM

TEXT: PR | FOTO: ARCHIV SONBERK

Vinařství Sonberk navazuje na dlouhou historii sahající až do 13. století. Zdejší vinice po staletí dodávala na královské stoly to nejlepší ze své produkce a místní vinaři i dnes pokračují ve skládání střípků věčné mozaiky složené z unikátností místa a rukopisu lidí, kteří tvoří srdcem.

Vinice Sonberk byla osázena révou již ve XIII. století a díky své poloze dávala ta nejkvalitnější vína, která byla dodávána i na královské stoly panovníků. Dochované záznamy hovoří o tom, že si na nich pochtunávali například Jagellonci, nebo později Marie Terezie. Výjimečnost zdejší viniční trati je dána nadmořskou výškou 210 až 260 m.n.m., orientací na jih až jihozápad a místní půdou. Tu tvoří černozem na spraši s vysokým obsahem vápníku, draslíku a minerálních látek. Více tepla než zimy a více sucha než vody – díky těmto vlastnostem je zdejší oblast předurčena k tomu, aby dávala ty nejlepší hrozny. Podnebí je zde suché a teplé a navíc zdejší zem dobře odvádí vodu do hlubších vrstev půdy a tím se stará o zásobování révy vodou i v suchších podmínkách. Kvalita hroznů je ovlivňována půdou, klimatem, sluncem, vodou, silou větru, ale také výběrem správné odrůdy a samozřejmě lidskou prací. Dnes se

zde na 40 hektarech pěstují odrůdy, které jsou z historického a geologického hlediska pro tuto oblast nejvhodnější – Ryzlink rýnský, Sauvignon, Pálava, Tramín a Rulandské šedé. „Půda je výsledkem života. Není na jedno použití. Naším cílem je zdravá půda, vitální rostliny a živočichové na ní žijící,“ říká Roman Slouk, manažer vinohradů. Proto se na Sonberku pěstuje víno postupy, které jsou co nejšetrnější k životnímu prostředí a zároveň zaručují vysokou kvalitu hroznů. Zdejší vinaři dbají na rozmanitost života ve vinici, která pomáhá révě odolávat chorobám a škůdcům. V minulých letech byla přirozená odolnost rostlin nahrazována chemickými přípravky. Snahou sonberských vinařů je odolná réva, která bude sama bojovat s chorobou. Některé nemoci totiž patří v přírodě k přirozenému vegetačnímu cyklu rostlin. Jde například o plíseň šedou, která rozkládá bobule hroznů a napomáhá semenům bobulí

v rozmnožování. Řádky vinohradu jsou orientovány tak, aby byla réva osluněna celý den. Ranní slunce osušuje rosu, odpolední otepluje hrozny před nočním chladem. „Lidská práce je při pěstování vinice nenahraditelná. Snažíme se nenarušovat přirozený růst a vývoj révového keře. Naše práce začíná hned v zimním období kdy je réva ořezána a vyvázána k drátěnce. Správná technika řezu usnadňuje révě překonat šok z odstranění velkého počtu letorostů a zahojení ran. Zelené práce se dělají etapovitě s cílem nestresovat rostlinu,“ uvádí k šetrnému pěstování révy Roman Slouk a doplňuje: „V barvě našich vín je ukryto slunce. Po nalití ho spatříte ve sklenici i za podmračeného počasí. A den se hned rozjasní.“ Odrůdy pěstované v sonberských vinicích jsou kromě Merlotu a Cabernetu Franc určeny na výrobu bílých vín. Nejmladší výsadbou je Pálava, která spolu s Tramínem, dává

„Lidská práce je při pěstování vinice nenahraditelná. Snažíme se nenarušovat přirozený růst a vývoj révového keře. Naše práce začíná hned v zimním období, kdy je réva ořezána a vyvázána k drátěnce.“

vyniknout zdejší půdě. Ta produkuje hrozny s vysokým obsahem buketních látek. Moravský Muškát je jediným představitelem rané odrůdy, jeho hrozny jsou mnohdy sklizeny již v poslední prázdninové dny. Středně dozrávající jsou Sauvignon, Rulandské šedé, Tramín a Pálava. Vinobraní uzavírá Rýnský ryzlink, jeho sklizň končí vegetační rok ve vinicích. Vinařství vyrábí pouze přívlasková vína, přičemž hrozny jsou zpracovávány gravitačně a mošty zakvášeny vlastními vyšlechtěnými kvasinkami.

Kromě kvalitního vína můžete na Sonberku obdivovat i překrásnou architekturu vinařství. Je z dílny

architekta Josefa Pleskota. Ten k samotné stavbě uvádí: „Stavba vinařského domu reaguje na podněty staré kulturní krajiny charakteristické svým velkým měřítkem krajinyotvorných forem, velkoryse rozložitým nebem, množstvím světla a tepla a nepřehlédnutelným majestátním sebevědomím. Na tyto veškeré podněty stavba odpovídá svým zasazením do terénu i dominantní střechou dekorovanou speciální vlnitou krytinou, která umožňuje měkkou modelaci světla, příznivé proudění vzduchu a efektní viditelné vedení vody. Snahou bylo vytvořit střechu, která bude vinařský dům ze široka chránit, zdaleka

charakterizovat a nastavovat opojné zrcadlo dominantním živlům – slunci, větru a vodě. Mohutné přístupové schodiště, které kotví vinařskou usedlost k hlavní přístupové cestě, je nejen prastarým známým architektonickým prvkem, ale zde i místem pro nevšední zážitek návštěvníka ocitnuvšího se proti majestátu Pálavy a Dyje. Demonstruje zároveň vstřícnost a otevřenost vinařského domu Sonberk. Vinaři mají rádi absolutní formy. Je to asi dáno podstatou vinařství. Vše je dokonale srovnáno: vinice, sudy ve sklepích, láhve... i sběrné koše. Není divu, že jejich stavby tuto řádumilovnost napodobují. Nabízíme vinařství Sonberk formu, která z přesné geometrie vychází a může být v krajině vnímána jako opravdu moderní stavba nezaměnitelně spojená s geniem loci. Dům vinařství Sonberk je postaven moderním způsobem, ale z elementů, které jsou známé a prastaré.“ **x**

FILOZOFIE VINAŘSTVÍ

Cílem vinařství je produkce vysoce jakostního, a zároveň originálního vína, vytvářejícího vlastní, autentickou „chuťovou linii“. Výroba je založená na moderních technologiích, šetrném zpracování kvalitních hroznů, jejich odstopkování, lisování celých, nemletých bobulí a řízeném kvašení. Ročně je vyprodukováno do 100 000 lahví převážně bílých přívlastkových vín, charakteristických jemností a květnatostí, s příjemným extraktem a čistou dochutí. Zdejší sklepmistr Oldřich Drápal mladší je prvním výrobcem slámového vína v České republice. Zajímavostí mezi gourmety je dárkové balení slámového vína a pravých tučných bílých husích jater.

MARMELÁDOVÉ NEBE BLANKY MILFAJTOVÉ

TEXT: DENISA ZDYCHYNCOVÁ | FOTO: ARCHIV BLANKY MILFAJTOVÉ

V srdci Šumavy vznikají delikatesy, které laskají chuťové pohárky tak, že vám nedají spát, dokud je neochutnáte. Všechny!

„Moje dobrá marmeláda“ – název dětsky jednoduchý, svým způsobem roztomilý a vše vystihující. Poctivá, nešizená a dělaná s láskou – taková je marmeláda od Blanky Milfajtové. I díky mimořádně pečlivému výběru surovin se stala pojmem. Aby ne, vždyť na světové soutěži konající se v Anglii vyhrála titul „nejlepší marmeláda na světě“. Je vyrobená z ingrediencí pocházejících z těch nejčistších lokalit v Česku.

„Sama pěstuji většinu bylin, ať již v Novohradských horách, nebo na Šumavě. Ale vzhledem k nadmořské výšce a především tomu, že tu v létě bývá tak málo slunce, jsem nucena například levanduli jezdit sbírat do francouzské Provence. Záleží hodně na počasí. Například ani moje více letos nedala ovoce, protože do konce léta nestihla uzrát. Borůvky a brusinky jsou z našich lesů a další ovoce je z farem a od pěstitelů v našem kraji, či od sousedů o pár set metrů níže.

I proto jsem za původ ovoce obdržela certifikát Šumava, originální produkt“, popisuje Blanka Milfajtová a k tomu, jak pečlivým výběrem suroviny do její marmelády procházejí dále říká: „Mimo Lhenicko chelčický areál stále dodavatele nemám. V Česku není dostatek producentů kvalitního ovoce a proto si vybírám sama z produkce mnoha a mnoha malých pěstitelů. Nekupuji zajíce v pytli, ale nejraději mám ještě ovoce na stro-mech, nebo sběr od ověřených dodavatelů. Například letošní meruňky se pěstitelům na Znojemsku moc povedly a proto je mám z jižní Moravy. Bohužel, mnou zpracovávané objemy jsou nad možnosti jednoho, byť velkého pěstitele.“ Co neroste v Česku, pro to si Blanka Milfajtová dojede do ciziny. A je hodně vybíravá – jen tak něco do své marmelády nedá, vše musí být z prvotřídních surovin. „Před pár týdny jsem se vrátila z akviziční cesty po jižní Itálii, kde jsem hledala nové plantáže, dodavatele,

vhodné odrůdy a podobně. Citrusy v mých marmeládách – pomeranče, mandarinky a citrony, mají původ právě v nejjihnější části Itálie. Některé ovoce budeme sklízet na Sicílii. Pečlivý výběr surovin a dodavatelů je moje dlouhodobá aktivita, která je velmi nákladná, ale nese své plody. Citrusy z jižní Itálie jsou ty nejlepší v Evropě. Naším cílem je

Kde si pochutnáte...a ještě si nějakou dobrotu odvezete domů?

Jestli zavítáte do hloubi šumavských lesů a utrmácení budete hledat osvěžení a povzbuzení, zaposlouchejte se. Možná uslyšíte... mlaskání. Jděte za ním a ono vás zavede až do vesničky Srní. Tam najdete Slunečnou kavárnu Blanky Milfajtové a v ní – v ní na vás čeká tolik dobrot, že se vám z nich budou dělat boule za ušima.

Domácí poctivě pečené dorty, ty nejlepší šumavské větrníky, pečenou čokoládu či poháry s tím nejkvalitnějším čerstvým ovocem (podle sezóny). Kromě toho tam od srpna nově dostanete bio odrůdové vinné mošty, vynikající domácí paštičky, a také delikatesy z francouzského venkova, severoitalských dolomitů, levandulový med a... spoustu dalších dobrot.

„Moje recepty jsou takovým průřezem starých receptisů českých i zahraničních, a vlastních kombinací. Ale jsou také výsledkem studijních cest po Evropě.“

„Nehoníme čísla. Naším jediným cílem je absolutní kvalita, jedinečná chuť a vlastní dobrý pocit z pěkné práce.“

Marmeládová královna, Blanka Milfajtová

koupit ovoce na stromech a sklízet jen to nejlepší a nejkvalitnější. Cena většinou nehraje roli, určující je kvalita. A s ovocem v Čechách, tedy velkoobchodními citrusy, to nelze vůbec, ale ani náhodou srovnávat“, popisuje Blanka Milfajtová, v čem vše spočívá alchymie výroby nejlepší marmelády na světě. Dnes je již tak proslavená, že se jí zahraniční dodavatelé sami nabízejí, posílají dokonce ovoce poštou k posouzení, nebo za ní neváhají do Česka i přijet, aby představili své možnosti. „My ale stále upřednostňujeme vlastní sběr i dopravu, protože pak máme jistotu, že je vše tak, jak má být a ovoce není poškozené“, vysvětluje Blanka Milfajtová. Její marmeláda v jednoduché skleničce s ručně psanou cedulkou, navozující kouzlo starých časů tak, jak si je idealizujeme, rozjásá srdce nejednoho gurmata. Vybírat lze jak z tradičních chutí, tak vyzkoušet marmeládu s trochu netradiční recepturou. Tak třeba:

borůvky s medem a whisky, mandarinková marmeláda s levandulí (z bio klementinek z Kalábrie a levandule z Provence), citronová marmeláda s vanilkou (z hrubě krájených citronů z italské Amalfi a Borubon vanilky z Madagaskaru), marmeláda z muškátové dýně, pomerančů a zázvoru, jablíčkový extra džem s karamellem a brusinkami nebo třeba hrušková marmeláda s růžovým grepem či višňový extra džem se 70% belgickou čokoládou a grappou. No nesbíhají se vám sliny? Jestli vás zajímá, kam Blanka Milfajtová na ty recepty chodí, vězte, že je to zčásti vlastní schopnost kombinovat různé chutě a z části poznávání toho nejlepšího z celého světa. „Moje recepty jsou takovým průřezem starých receptisů českých i zahraničních, a vlastních kombinací. Ale jsou také výsledkem studijních cest po Evropě. Jezdím od Norska po Eolské ostrovy, kde navštěvuji místní malé trhy, farmy, výrobce a veletrhy

a čerpám z toho nejlepšího, co se nabízí. Ale nakonec vše upravím podle vlastní představy. Mám také mnoho starých kuchařek nejen našich, ale i z Francie a samozřejmě z Anglie, která je kolébkou marmelády“, popisuje Blanka Milfajtová. Její marmeláda je 100% ručně vyrobená. Žádné stroje nepoužívá. Dokáže takto vyrobit desítky tisíc kusů marmelády ročně. Sama říká, že by mohla vyrábět desetkrát tolik, a prodala by. Ale nechce. „Nehoníme čísla. Naším jediným cílem je absolutní kvalita, jedinečná chuť a vlastní dobrý pocit z pěkné práce. A jestli vám vrtá hlavou, zda se dá takto uživit, zde je odpověď Blanky Milfajtové: “ K práci přistupujeme spíše jako ke koníčku, prvotním cílem je, aby nás těšila a bavila nás. Abychom z ní měli stále radost. Vydělané peníze jsou milé, nemalé, ale nejsou to hlavní.” x

GEORGE WASHINGTON — PREZIDENT, VOJEVŮDCE, ZAHRADNÍK

TEXT: DENISA ZDYCHYNCOVÁ

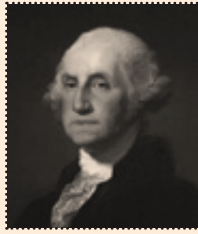
Pýchou prvního amerického prezidenta byla jeho zahrada Mount Vernon.

Jenom jedna jediná věc na světě mohla George Washingtona vyrušit od bitevních plánů — když přišly dlouho očekávané cibulky. V tu chvíli zapomněl na všechno a probudil se v něm vášnivý zahradník. Mimochodem jako jediný americký voják v historii měl hodnost maršála. Jeho skutečnou vášní ale bylo farmaření a zahradničení. Jím navržená zahrada Mount Vernon dnes patří mezi nejkrásnější zahrady světa. K půdě měl konec konců vztah již od malička — byl nejstarším synem soudce a majitele plantáží ve Virginii Augustina Washingtona. Jeho předci se do Ameriky přistěhovali z Anglie v polovině 17. století. Mount Vernon byl od dětství jeho oblíbeným místem.

V 17 – ti letech odešel George z domova a začal se živit jako osidlovací agent a průvodce po málo prozkoumaných oblastech. Posléze se ale stal jediným majitelem celého panství a začal se zabývat farmařením. Čas od času si však odskočil k armádě. Po bratrovi podědil místo u virginské milice a tam také nabyt první vojenské zkušenosti. Již ve 22 – ti letech získal hodnost plukovníka, ne vždy však sklízel v armádě úspěchy. Jednou, po nepodařené akci proti francouzským vojákům, které velel, se ji dokonce rozhodl definitivně opustit a chtěl až do konce života pouze farmařit. Původní dům svých předků u řeky Potomac přestavěl v nádherné sídlo v geor-

„Jestli někde existuje místo, kde můžeme nalézt skrytou osobnost George Washingtona, jsou to jím navržené zahrady Mount Vernon.“

giánském neoklasicistním stylu. Zprvu se věnoval zejména pěstování tabáku. V lednu roku 1759 (tehdy byl již téměř rok poslancem virginského shromáždění) se oženil s bohatou vdovou Marthou Dandridge Custisovou. Byla to právě ona, kdo do manželství přinesl ohromné jmění, za něž mohl George dokoupit rozsáhlé pozemky a téměř ztrojnásobit velikost Mount Vernonu. To po sňatku čítalo více než 33 km². Martha je často popisována jako žena malého vzrůstu, nemoderní, bez špetky šarmu. Pocházela z rodiny platnážníka Johna Dandridge ve Virginii. Měla sedm sourozenců a jednu nevlastní sestru, o které se však v rodině nikdy nemluvilo, protože byla z části černošského původu a měla status otrokyně. Martha se poprvé vdala za bohatého plantážníka Daniela Parkra Custise, který byl o dvacet let starší než ona. George Washington ji pravděpodobně znal, neboť měl své pozemky hned v sousedství. Poté, co ovdověla, se s ní oženil (oběma bylo v té době 27 let) a získal v ní velkou oporu. Manželství bylo pevné, přestože

spolu již neměli děti. Martha se dokonce po boku manžela velmi netradičně účastnila vojenských zimních ležení. Podstoupila dobrovolně obrovské nepohodlí a cestovala tisíce mil, jen aby byla se svým manželem. Usadili se samozřejmě na Mount Vernonu. V jedné z knih o Georgi Washingtonovi se píše: „Jestli někde existuje místo, kde můžeme nalézt skrytou osobnost George Washingtona, jsou to jím navržené zahrady Mount Vernon. Zde totiž nepotkáme jen George Washingtona jako velkou osobnost světových dějin, státníka a prvního prezidenta Spojených států, ale na každém kroku ho zde potkáváme jako obyčejného člověka, zapáleného zahradníka“ George Washington zahradám v Mount Vernonu věnoval 45 let života. Při navrhování své zahrady byl patrně ovlivněn tehdy velmi populární knihou zahradnice a architektky Betty Langleyové Nové principy v zahradnictví.

George Washington zaměstnával několik zahradníků, které velmi pečlivě vybíral. Přesto zároveň sám s mimořádnou důkladností dozoroval vše, co se v zahradách na Mount Vernonu dělo. Svým zahradníkům předával přesná nařízení, co a jak mají udělat. Podle dochovaných dokumentů si na to našel čas i v období, kdy válka o nezávislost byla v plném proudu. I tehdy posílal z boje svým zahradníkům přesné instrukce a vyžadoval od nich také pravidelné detailní reporty o tom, jak se jednotlivé rostliny

„Sám s mimořádnou důkladností dozoroval vše, co se v zahradách na Mount Vernonu dělo. Svým zahradníkům předával přesná nařízení, co a jak mají udělat.“

vyvíjí, co se povedlo a co se nepovedlo. S velkým citem a láskou se zajímal o všechny zahradnické práce. Sbíral semena, která si nechával posílat z různých zemí, rouboval stromy, sám navrhl kuchyňskou užitkovou zahradu, relaxační zahradu a dokonce i botanickou zahradu. V té osobně prováděl nejrůznější šlechtitelské experimenty. V roce 1785 například zasel velmi vzácná semena dovezená až z Číny, ale — nezadařilo se. „Nic. Absolutně nic.“ píše zklamaně příští rok Washington ve svých pamětech. I přes dílčí pěstitelské neúspěchy se ale vypracoval na jednoho z nejlepších zahradnických odborníků své doby a kromě státnického odkazu po sobě zanechal i mnoho zahradnických rad — jak uchovávat trvalky, jak ochránit stromy před zimou a mnohé další. Přestože jeho zahradu zdobily nejrůznější druhy květin — náprstníky, jasmíny, tulipány, zvonce, pivoňky nebo růže, prvořadě byly užitkové rostliny. Mount Vernon měl být co se jedlých rostlin týče zcela soběstačný. Užitková zahrada proto musela poskytovat

„Washington věřil v terapeutickou funkci zahrady a jeho přátelé a obdivovatelé mu často posílali semena z různých koutů světa, protože věděli, že tím mu udělají největší radost.“

vše, co domácnost potřebovala — všechny druhy zeleniny, bylinky, ovocné stromy a keře. Mimo vlastní zahradu patřily k Mount Vernonu rozsáhlé tabákové plantáže. Když cena tabáku začala klesat, pustil se Washington do pěstování lnu a experimentoval asi s dalšími 60 druhy plodin včetně různých druhů obilí a bavlny. Ve školce, kterou založil, šlechtil desítky stromků, včetně 11 variant hrušní, dále různé odrůdy jablek, švestek, třešní a broskví. Díky tomu mělo panství Mount Vernon vlastní čerstvé ovoce téměř v průběhu celého půl roku. Kromě toho také prováděl experimenty s hnojením. Washington věřil v terapeutickou funkci zahrady a jeho přátelé a obdivovatelé mu často posílali semena z různých koutů světa, protože věděli, že tím mu udělají největší radost. Dodnes tak zahradu zdobí například anglický zimozráz přivezený generálem Henrym Lee. Když se v roce 1789 Washington stal prvním

prezidentem Spojených států, musel milovaný Mount Vernon opustit. Mimochodem manželka Martha se jmenováním svého muže prezidentem nově vzniklého státu nesouhlasila a po jeho zvolení se dokonce odmítla zúčastnit inaugurace. Washington však nakonec ve funkci zůstal dokonce dvě volební období. Na Mount Vernon se definitivně vrátil až po vypršení prezidentského mandátu v roce 1797. Moc dlouho se ale ze svých zahrad netěšil. V roce 1799 při projíždce na koni nastydl a v důsledku infekce zemřel.

Po Washingtonově smrti zahrada postupně změnila charakter. V 80. letech se však objevily snahy o to, aby byla navráćena do stavu, jaký měla kolem roku 1780. Za tím účelem byly prostudovány všechny záznamy a reporty, které se o zahradě během Washingtonova života pečlivě vedly. V současné době má již zahrada opět svou původní podobu z konce 18. století a je otevřena veřejnosti. **x**

Jedna z nejkrásnějších zahrad světa

Mount Vernon,
Virginia, USA,
VA 22121
Otevřeno:
duben — srpen: 8.00 — 17.00
březen, září, říjen: 9.00 — 17.00
listopad — únor: 9.00 — 16.00

více informací najdete na:
www.mountvernon.org

Otroci na Mount Vernonu

Mnoho prací na Mount Vernonu vykonávali otroci. Washington jich vlastnil několik desítek a jejich počet ještě výrazně stoupl po sňatku s Marthou. Washingtonovi se k nim údajně chovali oproti běžným poměrům dobře.

Mezi otroky docházelo ke sňatkům, přičemž děti vzešlé z těchto spojení se automaticky stávaly také otroky. George Washington odmítal jejich prodej, protože nechtěl rozdělovat rodiny. Přesto několik otroků uprchlo. Martha Washingtonová byla například velmi rozladěná, když utekla její otrokyně Ona Judge. Podobně Herkules, otrok, který pracoval i v prezidentském domě jako hlavní kuchař, utekl v roce 1797. Washington sám napsal ve své poslední vůli, že všichni otroci z Mount Vernonu mají být po smrti jeho manželky Marthy osvobozeni. Ve své době byl jediným vlastníkem otroků, který jim dobrovolně dal svobodu.

KRAJINA V PROMĚNÁCH STALETÍ

TEXT: PETRA DAŇHELOVÁ

Příroda byla odjakživa nedílnou součástí lidského života a jako taková se také objevuje ve výtvarném umění již od jeho počátků. Role, jakou hrála, se ale měnila.

Příroda, krajina – věčná inspirace všech umělců, zdroj života, prostor v němž žijeme. Lidé ji zobrazovali, už od počátku věků a své existence, tehdy to však nevnímali jako umění, ale jako magickou součást života, prostředek komunikace mezi bohy a jimi, prosbu, aby uspěli při lovu a pochopili duše zvířat, která jim pak dala sílu přežít. Takové jsou stopy v jeskyních, které označujeme jako umění. Jsou to převážně malby, ale vznikaly i plastiky či skulptury většinou zvířecích figur a žen jako ideálních matek. Jejich tělo představuje jakousi zmenšenou krajinu. Ostatně ženské tělo je ideální „malou krajinou“ s pohořími, dolinami, propastmi, jeskyněmi, lesy.

Krajina v některých kulturách byla zobrazována prostřednictvím jednotlivosti, představovala dokonalost právě v detailu. Tak se odrazí v japonské malbě sumie i čínské

krajinomalbě. Pták i motýl může být obrazem fauny a pohybu, kámen pak věčnosti a času, voda zase obrazem života, zdroje, který očišťuje a rozvádí všechny živiny. Všechny prvky musely být zastoupeny – země, voda, oheň i vzduch.

Zvláštní postavení má v krajině strom, kolem něhož se vytvořil kult. Každý národ má svůj mytologický strom, který ho charakterizoval. Obraceli se k nim zejména Keltové, jejichž svatyně byly přímo součástí lesů.

Pohled na krajinu se během staletí mnohokrát proměnil, nicméně vždy byla nedílnou součástí života lidí. Ve středověku vstupuje do narativních děl, kde jejich hlavní náplní je převyprávět a přiblížit ngramotným věřícím události a příběhy Bible. Tady je krajina jakousi kulisou, dotváří atmosféru, představuje

v symbolech víru, utrpení a upomíná na oběť Ježíše. Připomeňme si Mistra vyšebrodského oltáře, kde jsou patrné snahy o realismus – země, půda s dokonale vyvedenými kvítky, ovšem prostor je vytržený z reality, jsou to ostrůvky ještě bez renesanční perespektivy. Svoji roli opět hrají stromy a květy, které symbolizují například prolitou krev Krista nebo slzy Panny Marie.

Giotto – věhlasný italský malíř středověku, však usiluje o perspektivu, řeší prostor, nebe a hloubku. Celá tato snaha plynule přechází do plného akcentování krajiny v renesanci. Předobrazem jsou již bratři Eyckové v Holandsku. S atmosférou pracuje a prohlubuje ji Giorgione, od kterého se sice mnoho děl nedochovalo, ovšem jeho Bouře je nezapomenutelná. Na tomto obraze je dominantní právě krajina, nikoliv figury. Divák je zmámen spektakulárností,

01

02

01 Kázání o ptácích,
Giotto di Bondone,
(1295)

02 Bílý kůň,
John Constable (1819)

03 Maják v Ostende,
Andreas Achenbach
(1887)

03

04

„Příroda, krajina – věčná inspirace všech umělců, zdroj života, prostor v němž žijeme. Lidé ji zobrazovali, už od počátku věků a své existence, tehdy to však nevnímali jako umění, ale jako magicou součástí života.“

obklopen mysteriozní krajinou. Podobně tajemný je prostor u Leonardových obrazů Madona ve skalách, Svatá Anna Samotřetí. Je to hra světla a stínu – šerosvitu. Tak bychom mohli pokračovat ve výčtu mistrovských renesančních děl. Protipólem italského malířství je holandský či vlámský protestantismus. Zobrazování křesťanských výjevů z Bible je prakticky hříchem, víra má být čistá, bez obrazu a dogmat. Výzdoba kostelů je tedy naprosto strohá a jednoduchá, bez „model“ a kultu. Do středu zájmu malířů se tedy dostává profánní život – venkov, lidé při práci, vznikají první žánrové krajiny, kde se prohání dobytek, lidé jsou zachyceni při senoseči a dalších zemědělských pracích. V tomto pozemském mumraji se pak odehrává drama pašijí a ukřižování jako je to v případě Pietera Brueghela. Novým fenoménem se stává zimní krajina

a akcentování čtvěra ročních období. Jeden z obrazů tohoto cyklu se nachází ve sbírkách Lobkowiczů na Nelahozevsi. Vlámské krajinářství 16. století se tak stává historickou studií lidských činností, ale například i předmětů všednodenního života. Speciální disciplínou je moře a mořeplavectví. Nikde jinde nenajdete moře ve svých nesčetných podobách, počasí v každém ročním období, lodě bojující s bouří v dramatické krajině včetně noční.

Detailní krajinou neboli zprávou o ni bychom mohli nazvat zátiší, které zobrazuje jednotlivosti a zde nabývá také velké symboliky. V zátiších jsou zašifrovány obsahy a odkazy. Každý pokrm – zvíře, rostlina, plody, jsou kódem zejména pro náboženský obsah.

Po třicetileté válce, po době bídy a strádání, nastupuje fenomén baroka

05

a silná rekatolizace. Opět jsou velmi akcentovány náboženské výjevy, exaltované oslavování svatých a vyznávání kultu. Novým fenoménem se stává hra s prostorem a působení hmoty na člověka v krajině. Svatyně–kostely, které akcentují okolí, zároveň harmonicky doplňují krajinu. S prostorem pracují velmi abstraktně, je to kombinace konkávních a konvexních tvarů, jak je najdeme v přírodě.

Po misteriózním a iracionálním baroku se ke slovu hlásí osvícenství a návrat k antickému prostoru a krajině se zapomenutými zříceninami, kde se setkávají antičtí bájní hrdinové. Často se v takové krajince prochází lidské postavy – zamilované páry, koketérie, dámy vábené mladými muži v dále do hloubi zeleně odhazují strevíček na důkaz přízně, jako je vidět u Fragonarda.

Postupně se k životu probouzí

06

svébytné a svou cestou jdoucí krajinářství v Anglii. Idolem se stává John Constable, který je i vzorem pro barbizonskou školu. Je to absolutní obrat ke krajině, která jediná hraje hlavní úlohu. Netřeba postav, ty jsou jen součástí žánrových výjevů. Britové byli fascinováni venkovskou krajinou, vychází z vášně pro dokonalou, ale divokou krajinu v podobě uměle zakládaných parků, kde vše musí vypadat nahodile, nenuceně a přirozeně. Ale vše žije v dokonalé harmonii podobně jako japonské zahrady.

A to je jen krok k francouzskému krajinářství 19. století. Zmínila jsem již barbizonce, kteří se inspirovali anglickým přístupem a vyšli z ideální osvícenecké a antikizující krajiny, která byla zobrazována v ateliéru. Barbizonci vycházejí ven do přírody. Tento krok znamenal obrat v krajinářství a změnu v pojetí a přístupu ke krajině. x

-
- 04 Zimní krajina s pastí na ptáky, Pieter Brueghel (1565)
- 05 Svatá Anna Samotřetí, Leonardo da Vinci, (1508)
- 06 Houpačka, Jean Honoré Fragonard, (1768)
-

TIPY FOX GALLERY

ČÍM SI UDĚLAT RADOST...
NEBO NĚKOMU JINÉMU

↑
IVANA ŠRÁMKOVÁ
Lev, 38 cm x 16 cm
17.000 Kč

↑
TASCHEN
The Vegetable Garden
1.300 Kč

↑
RADIM VEJVODA
Přísná paní, výška 35 cm
35.000 Kč

↑
KARLA OLŠÁKOVÁ
Náhrdelník
3.500 Kč

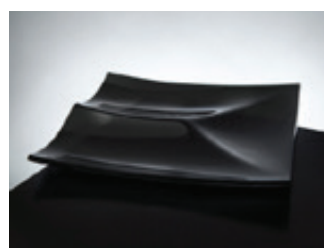
↑
ONDŘEJ SVOBODA
Mísa, velikost 40 x 40 cm
4.800 Kč

↑
KATEŘINA ŘEZÁČOVÁ
Náramek—guma
1.250 Kč

↑
KNIHOVNA KUBIST
Masiv, výška 160 cm
25.400 Kč

↑
MARTIN ŽAMPACH
Český klín
3.000 Kč

↑
KLÁRA ŠÍPKOVÁ
Náramek, objekt
7.000 Kč

PRVNÍ TABLETOVÝ TÝDENÍK

ZDARMA PRO TABLETY
A SMARTPHONY

iOS
<http://goo.gl/FMHko>

Stáhněte si
společenský týdeník DOTYK
- zdarma v App Store
a Google Play.

Android
<http://goo.gl/9KqbH>

www.tabletmedia.cz/dotyky

mail@tabletmedia.cz

tel.: +420 731 190 223

